

חידוש במשפט המינהלי-הפלילי - בש"פ 7955/13 פלוני: הנאשם זכאי לקבל את הנמקת ההחלטה המינהלית להעמידו לדין, אך רק לאחר שיתקוף אותה

רענן גלעד¹

"משכך, צריך הנאשם ליזום העלאת הטענה של הגנה מן הצדק כדי להיחשף בצורה מלאה לטעמים שהובילו להעמדתו לדין."²

לדין של מי שביצע עבירה בהיותו קטין³, קובע: "אין להעמיד אדם לדין בשל עבירה שביצע בהיותו קטין אם עברה שנה מיום ביצועה אלא בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה". אלא שבמספר תיקים התברר כי התביעה לא הייתה מוכנה לספק לסניגורים הסברים מדוע מוצדק לדעתה להעמיד את הקטין לדין באיחור - הסברים אשר לדעת הסניגוריה היו נחוצים כדי לשקול אם יש מקום להעמיד החלטה מינהלית חריגה זו לביקורת שיפוטית. התביעה הסתפקה בעצם העובדה שניתן אישור לכך מטעם היועץ המשפטי לממשלה, וכן הפנתה באופן כללי להנחיית פרקליט המדינה מס' 1.5, אשר מתווה את השיקולים שאותם נדרשת התביעה לשקול קודם לפנייתה לקבלת הסכמת היועץ המשפטי לממשלה לפי סעיף 14 לחוק הנוער⁴. טענת התביעה הייתה כי מאחר שעומדת לה חזקת התקינות המינהלית, הרי חזקה עליה ששקלה את השיקולים הראויים, כמפורט בהנחיית פרקליט המדינה, ואין היא נדרשת לפרט את השיקולים ששקלו בפועל⁵. ניסיונותיה של הסניגוריה הציבורית לקבל את נימוקי ההחלטה המינהלית ישירות מהגורם שנתן אותה - המשנה לפרקליט המדינה, שהוא אשר מפעיל בפועל את סמכות היועץ המשפטי לממשלה לפי סעיף 14 לחוק הנוער⁷ - לא צלחו אף הם. עמדת המשנה לפרקליט המדינה הייתה כי ישקול להעביר את נימוקי החלטותיו לפי סעיף 14 רק במקרים חריגים, וכי לשיטתו - המבוססת על עמדת פרקליט המדינה - לא חלה עליו בעניין זה חובת הנמקה מכוח המשפט המינהלי הכללי⁸.

נוכח עמדה זו, שהסניגוריה הציבורית חלקה עליה, החלה הסניגוריה לפנות לבתי המשפט הפליליים על מנת שישירו למשנה לפרקליט

מזה תקופה שהמשפט המינהלי חודר בקצב מואץ לתוך המשפט הפלילי בישראל, הופך לחלק אינטגרלי ממנו ובכך מחולל בו שינוי משמעותי. כיום במקרים רבים הדיון בבית המשפט הפלילי אינו מצטמצם עוד לאישומים לגופם אלא מתפרס גם על בחינת החלטות המינהליות הסובבות את האישומים, ובראשן זו החשובה ביותר: החלטת התביעה בדבר עצם הגשת כתב האישום. שוב ושוב מבהיר בית המשפט העליון, כי בית המשפט הפלילי מוסמך - ולמעשה אף חייב בעת שהטענות מועלות בפניו - לקיים ביקורת שיפוטית על החלטותיהן המינהליות של רשויות האכיפה. בתחילה נעשתה ביקורת זו רק באמצעות **דוקטרינת ההגנה מן הצדק**, שבה עיקר הדגש הוא על שיקולי הצדק וההגינות, ורק בצידם מתווספים שיקולים נוספים מתחום המשפט המינהלי. בהמשך נוספה לה **דוקטרינת הביקורת המינהלית בפלילים**, בעלת האופי ה"בג"י", אשר מבוססת מעיקרה על המשפט המינהלי והחוקתי בכללותו, ואשר אינה מתמקדת בשיקולי הצדק וההגינות דווקא³.

כחלק ממגמה זו החליטה הסניגוריה הציבורית⁴ למקד מאמץ, בין היתר, בקיום ביקורת שיפוטית מינהלית-פלילית על החלטות שהתקבלו באיחור להעמיד לדין קטינים. המדובר בהחלטות שהתקבלו למעלה משנה לאחר האירוע נושא האישום, בניגוד לברירת המחלף הקבועה בסעיף 14 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), תשל"א-1971 (להלן: **חוק הנוער**). סעיף 14 לחוק הנוער, שכותרתו "התקופה להעמדה

1 מנהל תחום בכיר - המשפט המינהלי, הסניגוריה הציבורית הארצית. תודה לדר' יואב ספיר, לאיילת עוז, לרחרל דיאלי ולדר' אלקנה לייסט על הערותיהם המועילות.
 2 בש"פ 7955/13 פלוני נ' מדינת ישראל, בפיסקה 28 (10.4.14) (להלן: **בש"פ 7955/13 פלוני**). פסק הדין נכתב על ידי השופט זילברטל, בהסכמת הנשיא גרוניס והשופט מלצר. ההדגשות, כאן ובציטוטים שיובאו בהמשך, אינן תואמות את המקור.
 3 לסקירה של התפתחויות אלו ולהרחבה על ההבדלים שבין דוקטרינת ההגנה מן הצדק לבין הדוקטרינה המינהלית, ראו: רענן גלעד, "בית המשפט הפלילי בשבתו כבג"ץ - הלכת ניר עם כהן ודוקטרינת הביקורת המינהלית בפלילים - חלק א", **הסניגור** 190, 4 (2013); רענן גלעד, "בית המשפט הפלילי בשבתו כבג"ץ - הלכת ניר עם כהן ודוקטרינת הביקורת המינהלית בפלילים - חלק ב", **הסניגור** 202, 4 (2014). שני החלקים פורסמו באופן מקוון גם ב**עלון השיפוט על שם השופט שמואל ברוך ד"ל**, וכן זמינים באתר הסניגור ובאתר הסניגוריה הציבורית.
 4 בהובלתה של עו"ד רחל דיאלי, מנהלת מחלקת הנוער בסניגוריה הציבורית הארצית, ובשיתוף מנהלי וחברי מחלקות הנוער במחוזות הסניגוריה הציבורית.
 5 הנחיית פרקליט המדינה מס' 1.5, "העמדת קטין לדין לאחר שחלפה שנה מיום ביצוע העבירה, והעמדת קטין ובגיר לדין יחידיו", זמינה באתר משרד המשפטים.
 6 יוער כי טענה זו היא שימוש בלתי ראוי בחזקת התקינות המינהלית, החורג מתכליתה. חזקת התקינות הפלילי בשבתו כבג"ץ - הלכת ניר עם כהן ודוקטרינת הביקורת המינהלית בפלילים - חלק א", **הסניגור** 190, 4 (2013); רענן גלעד, "בית המשפט הפלילי בשבתו כבג"ץ - הלכת ניר עם כהן ודוקטרינת הביקורת המינהלית בפלילים - חלק ב", **הסניגור** 202, 4 (2014). שני החלקים פורסמו באופן מקוון גם ב**עלון השיפוט על שם השופט שמואל ברוך ד"ל**, וכן זמינים באתר הסניגור ובאתר הסניגוריה הציבורית.
 7 בפועל לא צלחו אף הם. עמדת המשנה לפרקליט המדינה הייתה כי ישקול להעביר את נימוקי החלטותיו לפי סעיף 14 רק במקרים חריגים, וכי לשיטתו - המבוססת על עמדת פרקליט המדינה - לא חלה עליו בעניין זה חובת הנמקה מכוח המשפט המינהלי הכללי⁸.
 8 ראו מכתב הסמכות שהוצגה לו בסעיף 242 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב-1982 (להלן: **סדר די**), והפרט הראשון בתוספת השלישית לחוק זה.
 9 ראו מכתב של הסניגוריה הציבורית למשנה לפרקליט המדינה אלי אברבנאל מיום 6.8.13, ומכתב התשובה של המשנה לפרקליט המדינה לסניגוריה הציבורית מיום 3.11.13, שאלין צורף מכתבו של פרקליט המדינה משה לדרור לפרקליטי המחוזות מיום 17.10.13. יוער כי במכתבו האמור של המשנה לפרקליט המדינה (בסעיף 4) אושר כי ישנם שיקולים נוספים על אלה המפורטים בהנחיית פרקליט המדינה מס' 1.5, אשר ראויים להישקל ואף נשקלים בפועל: עצם האיחור בהעמדת הקטין לדין, משך האיחור וסיבת האיחור.

חומר חקירה כמשמעו בסעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי. מכיוון שהערר הוגש מכוח סעיף 74, לטעמי די היה בדברים אלה כדי לדחותו.¹³

כאמור, בית המשפט הוסיף ובחן גם את המישור של המשפט המינהלי הכללי. הוא הסכים עם הסיגוריה כי **"נקבע בפסיקה לא אחת כי ככלל קיימת חובת הנמקה של החלטות מנהליות, גם כאשר חובה זו אינה קבועה במפורש בחוק"**; והוסיף כי "ההצדקות לקיומה של חובת הנמקה כוללות, בין השאר, את הבטחת איכות ההחלטה המתקבלת והיעדר שרירותיות בקבלתה, את היכולת להפעיל ביקורת מנהלית, ציבורית ושיפוטית ביחס להחלטה המתקבלת ואת הגברת אמון הציבור בפעילות המנהלית".¹⁴ עם זאת, לדברי בית המשפט, "המקרים בהם חלה החובה והיקף החובה עדיין לא נתקבעו באופן מוחלט", ו"בפועל קיימות החלטות מנהליות לא מעטות, לרבות החלטות המתקבלות על-ידי גורמי התביעה בגדרו של ההליך הפלילי, שאינן מנומקות, וזאת ללא פטור מפורש בחקיקה. כך גם לעניין העמדה לדין, שכן החלטות על הגשתם של עשרות אלפי כתבי האישום המוגשים מדי שנה בישראל אינן מנומקות בפירוט בכתב".¹⁵

במקרה של החלטות המתקבלות לפי סעיף 14 לחוק הנוער קבע בית המשפט, כי השתכנע שמתקיים בעניין הליך פנימי יסודי אשר "מבטיח מפני קבלת החלטה שרירותית שאינה נטועה בעובדות המקרה".¹⁶ ולשיטתו די בכך כדי לקיים את הרציונאליים של חובת ההנמקה ה"פנימית", גם בהיעדר החלטה סופית מנומקת של היועץ המשפטי לממשלה או המשנה לפרקליט המדינה עצמם. לכן, **"ניתן לראות במתן אישור העמדה לדין לפי סעיף 14 בדרך זו ... כהחלטה שמתקיימת לגביה חובת ההנמקה המנהלית"**.¹⁷ במאמר מוסגר יוער כי קביעה זו של בית המשפט מתייחסת למעשה רק לשתיים מן ההצדקות שהוצגו על ידי בית המשפט עצמו ככאלו המבססות את חובת ההנמקה המינהלית, ואשר צוטטו לעיל, והן איכות ההחלטה והיעדר שרירותיות בקבלתה. קביעה זו אינה מתייחסת ואינה מתמודדת עם ההצדקות הנוספות שהוזכרו: היכולת להפעיל על החלטה ביקורת מינהלית, ביקורת ציבורית, ביקורת שיפוטית,¹⁸ והגברת אמון הציבור בפעילות המינהלית.

מכל מקום, בסופו של דבר, בשל שיקולי יעילות והרצון שלא להכביד על גורמי התביעה,¹⁹ החליט בית המשפט, כאמור, כי אין מקום לחייב שינוי בדרך העבודה הפנימית הקיימת של מתן אישורי העמדה לדין לפי סעיף 14 לחוק הנוער, וכן כי אין מקום להורות על העברה

המדינה לגלות את נימוקי החלטותיו לפי סעיף 14 לחוק הנוער.²⁰ הסיגוריה הציבורית בחרה שלא להגיש בקשות אלו במתווה הדיוני של בקשה לקבלת חומר חקירה לפי סעיף 74 לחסד"פ, אלא במתווה דיוני של טענה מינהלית כללית לפי הלכת **ניר עם כהן**.²⁰ מתווה דיוני זה מחקה למעשה עתירה לבג"ץ שהייתה יכולה להיות מוגשת כנגד המשנה לפרקליט המדינה על מנת שיחויב למסור את נימוקי החלטותיו לפי סעיף 14 (עתירה שהייתה נדחית מן הסתם על הסף בשל קיומו של סעד חלופי בבית המשפט הפלילי, לאור הלכת **ניר עם כהן** והפסיקה הענפה שחזרה עליה). הטעמים להליכה במתווה מינהלי זה היו הרצון לחסוך את הדין בשאלה המקדמית האם מדובר ב"חומר חקירה", וכן השקפתה של הסיגוריה הציבורית כי שאלת חשיפת נימוקי של החלטה מינהלית היא בראש ובראשונה שאלה מתחום המשפט המינהלי הכללי, גם כשהיא עוסקת בנושא פלילי. בינתיים, בטרם ניתנו החלטות בבקשות מינהליות אלו של הסיגוריה הציבורית, הגיע לדין בבית המשפט העליון תיק ב"צוג פרטי, שעורר שאלה דומה במסגרת ערר על החלטת בית המשפט המחוזי אשר דחתה בקשה של הנאשם לפי סעיף 74 לחסד"פ: **בש"פ 7955/13 פלוני**.²¹ הסיגוריה הציבורית ביקשה להצטרף לתיק זה במעמד של "דיד בית המשפט", והגישה את טיעוניה העקרוניים התומכים בגילוי נימוקי החלטה המינהלית שניתנה לפי סעיף 14 לחוק הנוער. הסיגוריה ביססה את עמדתה הן על סעיף 74 לחסד"פ והן על המשפט המינהלי הכללי.²² בעקבות בקשת הסיגוריה הציבורית להצטרף להליך הועבר הדין בערר מדן יחיד להרכב שלושה.

פסק הדין **בבש"פ 7955/13 פלוני** ניתן ביום 10.4.14. במסגרת רשימה קצרה זו בחרתי שלא להיכנס לדין מפורט בפסק הדין ובעיקר נימוקי, הגם שלעניות דעתי חלקם, בכל הכבוד, אינם נקיים מספקות. באופן כללי ייאמר כי הערר נדחה בכל הנוגע לסעיף 74 לחסד"פ, ולכאורה עשוי להתקבל הרושם כי נדחו גם עיקר טענות הסיגוריה מתחום המשפט המינהלי הכללי.

במישור של סעיף 74 לחסד"פ קביעתו המרכזית של פסק הדין היא כי נימוקי ההחלטה בדבר העמדה לדין לפי סעיף 14 לחוק הנוער אינם בגדר "חומר חקירה". כדברי בית המשפט:

"לסיכומי של עניין, אף אילו היה היועץ, או המשנה לפרקליט המדינה, נוהג לנמק את החלטותיו לאשר העמדה לדין לפי סעיף 14 לחוק הנוער, והיה קיים מסמך המפרט שיקולים אלה, סבורי כי מסמך זה לא היה מהווה

9 בקשה ראשונה מסוג זה הוגשה ביום 13.12.13, בת"פ (שלום נוער ת"א) 13-07-3092 **פלוני נ' מדינת ישראל**, על ידי עו"ד איילת עוז ועו"ד שרון קופפר מטעם הסיגוריה הציבורית. 10 בג"ץ 9131/05 **ניר עם כהן ירקות אגודה שיתופית חקלאית בע"מ נ' מדינת ישראל - משרד התעשייה המסחר והתעסוקה** (2006). להצגת הלכה זו ומשמעותיה ראו המאמרים הנזכרים בה"ש 3 לעיל.

11 ה"ש 2 לעיל. ייצג את העורר עו"ד גיא שמר.

12 עמדת הסיגוריה הציבורית במסגרת בקשתה להצטרף כ"דיד בית המשפט", מיום 30.12.13, נמצאת באתר הסיגוריה הציבורית. ייצגו את הסיגוריה עו"ד רחל דניאלי, עו"ד איילת עוז ואנוכי, מהסיגוריה הציבורית הארצית.

13 **בש"פ 7955/13 פלוני**, בפסיקה 20.

14 **בש"פ 7955/13 פלוני**, בפסיקה 23.

15 שם.

16 **בש"פ 7955/13 פלוני**, בפסיקה 26.

17 שם, וראו גם פסיקה 29.

18 אך בהקשר של היכולת לקיים ביקורת שיפוטית - ראו את התוספת המחודשת של פסק הדין להלן.

19 **בש"פ 7955/13 פלוני**, בפסיקה 29.

שהתקבל אישור היועץ, ויש להתמודד עם העולה מנסיבותיו של המקרה הנדון.²³ בצד זאת ובנוסף לכך, משאיר בית המשפט פתח, "במקרים שמתבעם יהיו נדירים יחסית", ולפי שיקול דעתו של בית המשפט הדין בתיק, להורות לבעל הסמכות עצמו למסור את שיקוליו-הוא, וזאת מכוח סעיף 108 לחסד"פ.²⁴

אעיר כי להערכת, ברוב-רובם של המקרים לא תהיה לסניגור סיבה לדרוש דווקא את נימוקיו של בעל הסמכות, לאחר שיוצגו לפניו באופן מפורט שיקוליה של התביעה כפי שהתובע המייצג רואה אותם. הרי אם השיקולים שיוצגו על ידי התובע יהיו משכנעים, די יהיה בהם כדי להביא לדחיית הבקשה לביטול האישום (או אף למשיכת הבקשה על ידי הסניגור, לאחר שנחשף סוף סוף לשיקולים אלה). ואילו אם השיקולים שיוצגו על ידי התובע לא יהיו משכנעים, אין להניח כי הסניגור יתקש לקבל דווקא את נימוקיו של בעל הסמכות, שאולי יהיו משכנעים יותר.

בשל חשיבותם של הדברים, אביא אותם להלן מפסק הדין בפירוט יחסי, בלשונו של בית המשפט:

"מובן שעל אף קיומו של הליך יסודי עובר למתן האישור, עשוי ליפול באישור **ההעמדה לדין פגם הנובע מהפעלת שיקול דעת מוטעה.** במקרים בהם נתווה הבסיסיים של המקרה, שכולם ידועים לנאשם, מצביעים על כך שמתן האישור להעמדה לדין **לכאורה אינו סביר,** ניתן להעלות בפני בית המשפט **בקשה לביטול כתב האישום** מכוחה של טענת הגנה מן הצדק... העורר חשוף לרוב המידע שעמד בפני המשנה לפרקליט המדינה בעת קבלת ההחלטה ועל-כן הוא יכול לטעון בצורה אפקטיבית כנגד שיקול הדעת שהפעיל באישור ההעמדה לדין... יתר על כן, במהלך הדין בטענת ההגנה מן הצדק, ממילא **תידרש המשיבה להגן על ההחלטה בדבר העמדתו לדין של הנאשם ובתוך כך היא בהכרח תחשוף את שיקוליה בנדון. ברי כי אין להסתפק בהצגת שיקולים סתמיים וכלליים, או באמירה שדי בעצם העובדה שהתקבל אישור היועץ, ויש להתמודד עם העולה מנסיבותיו של המקרה הנדון.** במקרים, שמתבעם יהיו נדירים יחסית, בהם יסבור בית המשפט הדין בטענת ההגנה מן הצדק, כי אין די בעמדת המאשימה, המוצגת באמצעות הפרקליט המייצג אותה, כדי לבחון את טענת הנאשם, וכי נכון שהגורם שאישר את ההעמדה לדין עצמו, היועץ או המשנה לפרקליט המדינה, ימסור בכתב את נימוקיו להחלטה, הוא רשאי להורות על כך בגדר סמכותו מכוח סעיף 108 לחוק סדר הדין הפלילי..."

ישרה של תוצריה של אותה עבודה פנימית מהפרקליטות לנאשמים ולסניגוריהם. בית המשפט סבר כי תוצרי העבודה הפנימית הם בגדר "תרשומות פנימיות", וככאלה "לא ניתן" להעבירם לעיון הנאשם.²⁰ אעיר בהקשר זה כי בית המשפט לא התייחס להצעת הסניגוריה הציבורית, שלפיה תרשומות אלו לא יועברו במלואן, אלא רק לאחר ש"צונזרו" מהן כל אותם עניינים אשר מוצדק לחסות אותם מפני הנאשם, כגון ניתוח הראיות בתיק, להבדיל למשל מניתוח ה"עניין לציבור" שבהעמדה לדין, שאמור להיות שקוף ואין כל סיבה להסתירו.²¹

יחד עם זאת - **ובכך אנו מגיעים לחידוש החשוב של פסק הדין, ובו עיקר עניינה של רשימה זו - בית המשפט הוסיף וקבע כי הנאשם יוכל למעשה לקבל את נימוקי העמדתו לדין לפי סעיף 14 לחוק הנוער, אך זאת במתווה דינוי שונה ומיוחד.** לכן ציינתי קודם שרק "לכאורה" עשוי להתקבל הרושם כי עיקר טענות הסניגוריה מתחום המשפט המינהלי הכללי נדחו. **בפועל נראה כי מטרותן העיקרית של טענות הסניגוריה הציבורית דווקא הושגה,** אם כי בדרך בלתי שגרתית, כפי שיוסבר להלן.

בית המשפט הכיר בכך ששיקול הדעת המינהלי שעמד בבסיס ההחלטה לפי סעיף 14 לחוק הנוער עלול להיות מוטעה, וכי יש לאפשר לנאשם לתקוף אותו בבית המשפט הפלילי בכלי המשפט המינהלי ולהעמידו לביקורת שיפוטית. עם זאת בית המשפט קבע, כי במקום שהתביעה תעביר את הנימוקים ישירות לנאשם ולסניגורו - כפי שביקשה הסניגוריה הציבורית - מחוץ לבית המשפט ומבלי להטריח את בית המשפט, התביעה תעשה זאת רק במסגרת הדין בבית המשפט ותחת חסותו. **לצורך כך יידרש הסניגור, כבר בתחילת הדרך, להגיש לבית המשפט בקשה לביטול כתב האישום.** זאת על בסיס הנתונים הגולמיים בלבד המצויים בידיעתו מתוך חומר החקירה, ועל אף שאיננו יכול עדיין להיות בטוח שאומנם יש הצדקה להגשת בקשה כזו.²² **רק לאחר שיגיש את הבקשה לביטול האישום, ובמסגרת תשובתה לבקשה זו, תידרש התביעה לחשוף את שיקוליה המפורטים המצדיקים לדעתה את ההעמדה לדין.** במצב הרגיל יהיו אלה שיקוליה של התביעה כפי שהתובע המייצג מטעמה רואה אותם, ולא דווקא שיקוליו של בעל הסמכות עצמו (היועץ המשפטי לממשלה או המשנה לפרקליט המדינה). **בית המשפט מדגיש בהקשר זה כי "אין להסתפק בהצגת שיקולים סתמיים כלליים, או באמירה שדי בעצם העובדה**

²⁰ בש"פ 7955/13 פלוני, בפיסקה 28.

²¹ בעמדת יידיד בית המשפט שהוגשה על ידי הסניגוריה הציבורית (ה"ש 12 לעיל) נאמר בהקשר זה כך (בסעיף 65):

"המונח 'תרשומות פנימיות' אינו בגדר 'נוסחת קסם' החוסמת את זכות העיון בתרשומות בכל מצב. לרשות המינהלית, ובכלל זה לתביעה, עומדת הגנה מוגבלת בלבד מפני חשיפתן של תרשומות פנימיות. כבר בעניין אפרתי הנ"ל [בג"ץ 5537/91], נקבע כי מקום שבו עמדה חובה לפרקליטות לנמק את הגשתו של כתב-אישום חריג, זכאי הנאשם לעיון בתרשומות המקוריות שנוגעות בתיקי הפרקליטות בעניין זה (ראו שם, בעמ' 512). מאוחר יותר נחקק חוק חופש המידע, ובו נקבע מפורשות, בסעיף 9(ב)4, כי **שאלת מסירתן של תרשומות פנימיות לעיון של מבקש המידע נתונה לשיקול דעת - תחילה שיקול דעתה של הרשות עצמה (סעיף 9(ב) רישא), שכמובן כפוף לאמות המידה הרגילות של שיקול דעת מינהלי.** ולאחר מכן שיקול דעתו של בית המשפט לעניינים מינהליים, שהוא **שיקול דעת עצמאי המנותק מזה של הרשות המינהלית:** 'על אף הוראות סעיף 9, רשאי בית המשפט להורות על מתן מידע מבוקש, כולו או חלקו ובתנאים שיקבע, אם לדעתו העניין הציבורי בגילוי המידע, עדיף וגובר על הסעם לדחיית הבקשה, ובלבד שגילוי המידע אינו אסור על פי דין (סעיף 17(ד))."

כאמור, בית המשפט לא התייחס לדברים אלה בפסק דינו.

²² שהרי ייתכן כי אילו נחשף הסניגור מראש לנימוקי העמדת הנאשם לדין, ולנתונים העובדתיים הנוספים שעולים מהם ושאינם בהכרח מצויים בחומר החקירה (כגון נתונים על השקידה הסבירה שנקטו הרשויות לשם זירוז הטיפול בתיק ככל האפשר), היו אלה מניחים את דעתו והוא היה נמנע לאורם מלבקש את ביטול האישום.

²³ בש"פ 7955/13 פלוני, בפיסקה 27.

²⁴ שם. בית המשפט מביא כדוגמה למקרה שבו יהיה ראוי להורות לבעל הסמכות עצמו למסור את נימוקיו, את המקרה שנדון בתיק של הסניגוריה הציבורית בבית המשפט המחוזי בירושלים, שבו אכן הורה השופט משה יעד הכהן על מסירת נימוקי המשנה לפרקליט המדינה, ובהמשך אף ביטל את כתב האישום משלא מצא נימוקים אלה כמספקים, בין היתר משום שהיו כלליים בלבד: ת"פ (מחוזי) 39390-04-12 פלוני (20.5.13); ת"פ (מחוזי) 39390-04-12 פלוני (20.5.13); ת"פ (מחוזי) 39390-04-12 פלוני (20.5.13); ת"פ (מחוזי) 39390-04-12 פלוני (20.5.13).

אלה שאמורים לעמוד במרכז דוקטרינת ההגנה מן הצדק. נראה כי התמקדותו ב"תקינות או סבירות ההחלטה על ההעמדה לדין", ללא שיקולי הצדק, עשויה כשלעצמה להתפרש ככנונות להרחיב במידה מסוימת את הדוקטרינה המסורתית של ההגנה מן הצדק.²⁸ מכל מקום, כאמור בפתח הרשימה, **בצד דוקטרינת ההגנה מן הצדק ניתן לעשות שימוש גם בדוקטרינת הביקורת המינהלית בפלילים.** אפשרות זו לא נדונה בפסק הדין בבש"פ 7955/13 פלוני מאחר שלא הייתה רלוונטית בנסיבות אותו מקרה (שבו היה מדובר בערר לפי סעיף 74 לחסד"פ ולא בבקשה לביטול האישום). אך כאמור, היא עולה מהלכת **ניר עם כהן** ומשורה של פסקי דין אחרים של בית המשפט העליון.²⁹ גם מסגרת דינונית זו עומדת אפוא לרשות הנאשמים המבקשים ליישם את הלכת **בש"פ 7955/13 פלוני** האמורה.

נראה כי יש לראות את הלכת **בש"פ 7955/13 פלוני** כניסיון לפתח מעין **משפט מינהלי-פלילי** מיוחד, אשר ייתן מענה לרציונאליזם הרגילים של המשפט המינהלי מחד גיסא, אך גם יותאם למאפייניו הייחודיים של ההליך הפלילי החדש מאידך גיסא. התייחסות בכיוון זה ניתן למצוא בפסק הדין:

"אני ער לכך שאימוץ הנימוקים הכלולים בבקשה המוגשת ליועץ למתן אישור לפי סעיף 14 לחוק הנוער כהנמקתו של הגורם המאשר יוצר קושי מסוים עבור הנאשם, שכן בקשה זו היא בגדר תרשומת פנימית שלא ניתן להעביר לעיונו. **משכך, צריך הנאשם ליוזם העלאת הטענה של הגנה מן הצדק כדי להיחשף בצורה מלאה לטעמים שהובילו להעמדתו לדין. אולם, תקיפת החלטה על העמדה לדין שונה מתקיפת החלטות מנהליות אחרות.** לרוב, החלטות מנהליות הדורשות הנמקה הן החלטות סופיות שלאחריהן אין הליכים נוספים ואם ברצונו של הנפגע מההחלטה לתקוף אותה, עליו לנקוט בהליך משפטי עצמאי. בשונה מהחלטות אלה, העמדה לדין, אף שהיא החלטה משמעותית ביותר מבחינת הנאשם, היא החלטה הפותחת את ההליך הפלילי ולאחריה ממשיך ההליך להתנהל. **הבחנה זו חשובה, שכן העלאת הטענה כנגד שיקול הדעת שהפעיל הגורם המאשר, פשוטה, קלה וזולה לעומת תקיפת החלטה מנהלית אחרת, הואיל והנאשם כבר מיוצג על-ידי עורך דין ונמצא בעיצומו של ההליך ואינו נדרש לפתוח בהליך משפטי חדש,** מה גם, שכאמור לעיל, בידיו מצוי רוב ככולו של המידע הרלוונטי לתקיפת החלטה, ובראשו חומר הראיות המלא ונתונו של הנאשם."³⁰

ייתכן שקיים מתח מסוים בין דברים אלה לבין ההלכה הוותיקה, שלפיה "כלל ידוע הוא כי בתי המשפט הם רבים, אך המשפט המינהלי הוא אחד".³¹

משכך, יכולתו של בית המשפט להפעיל **ביקורת שיפוטית** כלפי החלטות על העמדה לדין לפי סעיף 14 לחוק הנוער לא נפגעת, ובמקרים המתאימים יכול השופט הדין בתיק העיקרי להורות על הצגת הנימוקים המפורטים [של היועץ המשפטי לממשלה או של המשנה לפרקליט המדינה עצמם - רג.] ולא להסתפק בהנמקה הנשמעת בדיון מפיה של התביעה, באמצעות נציג היועץ, **הנמקה שכרגיל אמורה להספיק לשם בחינת השיקולים שעמדו בבסיס ההחלטה לאשר את ההעמדה לדין.**²⁹

נראה אפוא כי ניתן לסכם את עיקרה של הלכת **בש"פ 7955/13 פלוני** בהקשר זה באופן הבא: הנאשם רשאי להעמיד לביקורת שיפוטית בבית המשפט הפלילי את סבירות ההחלטה המינהלית שהתקבלה לפי סעיף 14 לחוק הנוער, אשר העמידה אותו לדין לאחר למעלה משנה ממועד אירועי האישום. לשם היעילות ומניעת הכבדה על גורמי התביעה הוא יעשה זאת, **בשלב הראשון,** על ידי הגשת בקשה לביטול האישום על בסיס הנתונים הלאאוריים הידועים לו ברובם, מבלי לקבל מראש את הנתונים המלאים. **בשלב השני** תידרש התביעה במסגרת תשובתה לבקשה - ככלל באמצעות התובע המייצג ולא באמצעות היועץ המשפטי לממשלה עצמו - לחשוף את הנתונים המלאים, קרי את השיקולים המפורטים המצדיקים לדעתה את ההעמדה לדין המאוחרת (כפי שהתובע המייצג רואה זאת). שיקולים אלה אינם יכולים להיות סתמיים וכלליים, ועליהם להתמודד עם נסיבותיו הספציפיות של המקרה,²⁶ באופן שיאפשר (במקרה הרגיל) לבחון את השיקולים שעמדו בבסיס ההחלטה ולקיים עליה ביקורת שיפוטית אפקטיבית.

על כך יש להוסיף כי מטבע הדברים יהיה גם **שלב שלישי,** שבו תינתן לנאשם הזכות להגיב לתגובתה של התביעה. במסגרת זו יוכל הנאשם להתייחס לראשונה למידע המלא שנחשף בפניו בתגובת התביעה, הכולל את שיקוליה האקטואליים להעמדה המאוחרת לדין, ולא רק את השיקולים הלאאוריים והחלקיים כפי שהיו ידועים לו קודם להגשת הבקשה לביטול האישום.

לבסוף אתייחס **למסגרת הדינונית** שבה ניתן להגיש את הבקשה לביטול האישום. בפסק הדין נקבע כי את בקשת הנאשם לקיים ביקורת שיפוטית על סבירות ההחלטה המינהלית שהתקבלה לפי סעיף 14 לחוק הנוער, ניתן לבסס על דוקטרינת ההגנה מן הצדק. כדברי בית המשפט: "לנאשם עומדת האפשרות להעלות טענת ההגנה מן הצדק ולתקוף במסגרתה את תקינות או סבירות ההחלטה על ההעמדה לדין".²⁷ מעניין לציין, אגב, כי בית המשפט אינו מתייחס בפסק דין זה לשיקולי הצדק וההגיונות, שלכאורה הם

²⁵ **בש"פ 7955/13 פלוני,** בפיסקה 27.
²⁶ יצוין כי על שיקולים אלה לכלול בין היתר את "הסיבות למשך הזמן שנדרש להגשת כתב האישום" (**בש"פ 7955/13 פלוני,** בפיסקה 25). זוהי דוגמה לנתונים **עובדתיים,** להבדיל מנימוקים משפטיים גרידא, שהינם חיוניים לסניגור, ואשר במקרים רבים אין הוא יכול ללמוד עליהם במידה מספקת מחומר החקירה (שכן זה אינו כולל את התרשומות הפנימיות שעשויות ללמד על סבות העיכוב המדויקות).

²⁷ **בש"פ 7955/13 פלוני,** בפיסקה 30.
²⁸ נכונות דומה, אם כי אולי מסויגת יותר, כבר הסתמנה מפסקי דין קודמים של בית המשפט העליון. ראו את המאמרים הנזכרים בה"ש 3 לעיל; וכן ישגב נקדימון, **הגנה מן הצדק,** 159 (מהדורה שנייה, 2009).

²⁹ ראו את המאמרים הנזכרים בה"ש 3 לעיל.
³⁰ **בש"פ 7955/13 פלוני,** בפיסקה 28. מהדברים גם עולה שוב, בהמשך לפסקי דין רבים בשנים האחרונות, כי לא ניתן עוד לחלוק על עצם היכולת לקיים תקיפה מינהלית של ההחלטה בדבר הגשת כתב האישום במסגרת ההליך הפלילי.

³¹ בג"ץ 4837/12 פלונים נ' השר לביטחון פנים (2013); וראו עוד למשל: בג"ץ 731/86 מיקרו דף נ' חברת החשמל לישראל בע"מ, בפיסקה 9 (1987).

ה"פטור" שניתן לכאורה לתביעה בפסק הדין מהעברת נימוקיה במישרין לנאשמים (לפחות ככל שהדברים אמורים בסעיף 14 לחוק הנוער), מן הראוי שהתביעה בכל זאת תשקול במקרים המתאימים למסור את הנימוקים הללו לסיניגור, ולו על מנת למנוע את הטרחתו המיותרת של בית המשפט בבקשה לביטול האישום שאולי ניתן למנוע אותה, ואשר תוגש על ידי הסיניגור בלית ברירה רק בשל התמונה החסרה המונחת בפניו.

מכל מקום, החידוש שבהלכת **בש"פ 7955/13 פלוני**, שלפיו הנאשם זכאי לקבל הנמקה מפורטת של ההחלטה המינהלית להעמידו לדין – גם אם רק לאחר שיתקוף אותה (ועל אף שניתן לכאורה לבקר את היפוך הסדר הגלום בכך) – הוא חידוש חשוב מנקודת מבטם של נאשמים וסיניגורים. נראה כי ניתן לעשות בו שימוש משמעותי גם ביחס להחלטות אחרות על העמדה לדין, שאינן דווקא לפי סעיף 14 לחוק הנוער. בצד זאת נראה לי כי חרף